

RATNA PESMA

Kralj podiže glavu iznad svog velikog radnog stola izrađenog od čelika i dijamanta.

„Šta to, dovraga, pevaju moji vojnici?“, upita. Napolju, na Trgu Krunisanja, marširajući u pravcu granica, bataljoni i bataljoni zaista su pevali. Njima je bilo lako, pošto je neprijatelj već bežao, a tamo, na dalekim poljima, za ratničku žetvu, nije bilo više ničeg, sem slave kojom će se ovenčati pri povratku. Zbog toga se i kralj osećao dobro i bio siguran u sebe. Trebalo je uskoro da ceo svet bude pokoren.

„To je njihova pesma, Visosti“, odgovori prvi savetnik, takođe čitav prekriven oklopom i gvoždem, jer takva je bila ratna disciplina. A kralj reče: „Zar nemaju ništa veselije? Šreder je za moju vojsku napisao prekrasne himne. I ja sam ih slušao. To su prave vojničke pesme.“

„Šta ćete, Visosti?“, reče stari savetnik, više povijen pod teretom oružja, nego što je to, u stvari, bio. „Vojnici imaju svoje strasti, pomalo kao i deca. Dajmo im najlepše himne sveta, a oni će opet najviše voleti svoje pesme.“

„Ali ovo nije ratna pesma?“, reče kralj. „Reklo bi se čak kad pevaju, da su tužni. A rekao bih da za to ne postoji razlog.“

„I ja bih tako rekao“, odobri savetnik sa osmehom punim laskavih iluzija. „A možda je to samo nekakva ljubavna pesma, ne može biti nešto drugo, po svoj prilici.“

„A kako glase reči?“, insistiraše kralj.

„O tome nisam obavешten, doista“, odgovori stari grof Gustav. „Tražiću da mi se referiše.“

Bataljoni stigoše do prve linije fronta, uništise neprijatelja sasvim i obogatiše se novim teritorijama; odjek pobeđe širio se svetom; topot se gubio u ravninama, sve dalje i dalje od srebrnih kupola kraljevske palate. A iz njihovih poljskih logora, ograđenih neznanim sazveždima, širila se jedna te ista pesma: nije bila vesela, već tužna, ne pobeđnička i ratnička, već puna gorčine. Vojnici su bili dobro uhranjeni, nosili su udobna odela, čizme od armenske kože, topla krzna, i konji su galopirali sve dalje, iz bitke u bitku, a jedini teški teret nosio je onaj koji je pronosio neprijateljske zastave. Ali generali su pitali: „Šta to, dodavola, pevaju vojnici? Zar ne postoji ništa veselije?“

„Takvi su oni, ekselencijo“, odgovarali su u stavu mirno oni iz Generalštaba. „Sjajni momci, ali imaju svoje fiks-ideje.“

„Ova im je malo sjajna“, zovoljno su govorili generali. „Dodavola, kao da plaču. Šta bi oni još hteli? Reklo bi se da su nezadovoljni.“

A vojnici pobeđničkih pukova, u stvari, bejahu zadovoljni, svi do jednog. Šta su, zaista, i mogli više da požele? Jedno osvajanje za drugim, bogat plen, mlade žene za zabavu, bliski trijumfalni povratak. Već se moglo čitati na mladim čelima, lepim od snage i zdravlja, da će neprijatelj biti konačno zbrisan sa lica zemlje.

„A kako glase reči?“, radoznalo je pitao general.

„Ah, reči! Sasvim glupe reči“, odgovarali su oni iz Glavnog štaba, po starom običaju, uvek obazrivi i suzdržljivi.

„Glupe ili ne, šta kažu?“

„Ne znam tačno, ekselencijo“, odgovorio je neko. „Ti, Dileme, znaš li?“

„Reči one pesme? Baš ne bih znao. Ali tu je kapetan Maren, on sigurno...“

„Nije to moja jaka strana, gospodine pukovniče“, odgovorio je Maren. „Ali, mogli bismo da upitamo marešala Petersa, ako dozvoljavate...“

„Hajde! Koliko bespotrebnih priča. Kladio bih se da...“, ali generalu se više dopalo da ne završi rečenicu.

Nešto uzbuđen, ukrućen kao prut, marešal Peters je odgovarao na pitanja:

„Prva strofa, presvetla ekselencijo, glasi:

*Po selima i poljima
odjekivao je doboš
i godine minuše,
a put povratka,
a put povratka,
niko više ne zna.“*

A zatim, druga strofa koja kaže:

Dinde i donde...“

„Kako?“, upita general.

„Dinde i donde, upravo tako, presvetla ekselencijo.“

„A šta znači Dinde i donde?“

„Ne bih to znao, presvetla ekselencijo, ali upravo tako se peva.“

„Dobro, a šta posle kaže?“

*„Dinde i donde,
napred se kreće,
i prolaze godine,
tamo gde te ostavih,
tamo gde te ostavih,
samo krst osta.“*

„A zatim postoji i treća strofa, koja se, međutim, skoro nikad i ne peva. Ona glasi...“

„Dosta. Dosta je“, reče general, i marešal ga vojnički pozdravi.

„Ne izgleda mi mnogo vesela“, prokomentarisao je general, pošto je podoficir otišao. „U svakom slučaju, vrlo malo podesna za rat.“

„Zaista, jako malo podesna“, sa dužnim poštovanjem potvrdiše svi pukovnici Glavnog štaba.

Svake večeri, po završetku borbe, dok se zemlja još dimila, jurili su brzi glasnici da jave dobru vest. Gradovi su bili iskičeni zastavama, ljudi su se ljubili po ulicama, zvona na crkvama zvonila, a ipak, onaj koji bi noću prolazio pokraj kasarne glavnog grada, čuo bi kako neko peva: muškarci, devojke, žene — uvek tu istu pesmu, nastalu ko zna kad. Bila je zaista tužna, kao da je u njoj bilo mnogo rezignacije. Plavokose devojke, naslonjene na prozorima, odsutno su je pevale.

Nikada u istoriji sveta, ma koliko se vekova vratili unatrag, nisu se videle slične pobeđe, nikada tako srećna vojska, tako hrabri generali, takva brza napredovanja, toliko osvojenih zemalja. Toliko je bilo bogatstava da je i poslednji vojnik, na kraju, posle deobe plena, postajao bogati gazda. Nade su bile tako beskrajne. Uveče je u gradovima vladalo veselje, vino je teklo sve do pragova, prosjaci su igrali. A između jednog bokala i drugog, dobro je pristajala pesmica, mali hor prijatelja: „Po selima i poljima...“, pevali su oni, uključujući i treću strofu.

A kada su novi bataljoni, odlazeći u rat, prelazili Trg Krunisanja, kralj bi malo podizao glavu sa pergamenata i spisa, slušajući tu pesmu, mada nije umeo da objasni sebi zašto ga je ona tako oneraspoložavala.

Ali, iz godine u godinu, pukovi su napredovali preko brda i dolina, a nikako da se odluče da krenu jednom i u suprotnom pravcu; gubili su oplade oni koji su se bili oplakadili u skori dolazak poslednje i najsrećnije vesti. Bitke, pobeđe, pobeđe, bitke. Armije su već marširale kroz neverovatno udaljene zemlje, sa imenima tako teškim za izgovor da se nikako nisu mogla ni izgovoriti.

I sve tako (iz pobeđe u pobeđu!), dok ne dode dan kada Trg Krunisanja ostade pust, prozori kraljevskog dvora zatarabljeni, a na gradskim se vratima začu tutanj čudnih stranih kola koja su se približavala sve više; a od nepobedive vojske na udaljenim ravninama iznikle su šume tamo gde ih ranije nije bilo, jednolične šume krstova koji su se gubili put horizonta — i više ništa. Jer sudbina nije bila zatvorena u mačevima, ni u vatri, ni u besu razjarene konjice, već u pomenutoj pesmi koja se kralju i generalima, sasvim logično, činila tako malo prikladnom za rat. Godinama, tako uporno, kroz te jadne note govorila je sama sudbina, nagoveštavajući ljudima ono što je već bilo odlučeno. Ali, kraljevske palate, i vojskovođe, i mudri ministri, behu gluvi kao kamen. Niko nije razumeo ovu pesmu; samo prosti vojnici, ovenčani stotinama pobeđa, dok su umorno marširali ulicama večeri, prema smrti, pevajući.

(Iz knjige „Šezdeset priča“)

S italijanskog: Natalija Gluvačević-Puslojić